

JÖNKÖPING UNIVERSITY
School of Education and
Communication

Att undervisa politik – utan att bli politisk?

En litteraturstudie om lärarens ideologi, politiska engagemang och neutralitet i samhällskunskapsundervisning.

KURS: *Samhällskunskap för ämneslärare 7–9 III*

PROGRAM: *Ämneslärarprogrammet med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 (Sh)*

FÖRFATTARE: *Filippa Hjorth*

EXAMINATOR: *Jennie Ahlgren*

TERMIN: *VT26*

ABSTRACT

Filippa Hjorth

Teaching politics - without being political? A literature study about teachers' ideology, political engagement, and neutrality in social studies education.

Att undervisa politik- utan att bli politisk? En litteraturstudie om lärarens ideologi, politiska engagemang och neutralitet i samhällskunskapsundervisning.

Pages: 26

The aim of this literature study is to contribute knowledge about how social studies teachers' personal factors, such as ideological orientation, political engagement and views on neutrality, can influence their teaching practice. The study is guided by two research questions. The first one examines how teachers' ideological and political positions may affect social studies instruction, while the second explores how teacher neutrality is described in social studies education. The study was conducted as a literature review in which 13 scholarly publications were analyzed using a thematic analysis. The material was organized into themes related to the aim and research questions of the study. The results show a relationship between teachers' ideological and political orientations and how they teach, both in terms of content and instructional methods. Furthermore, the findings indicate that maintaining a neutral stance in practice is difficult. Even when teachers strive for neutrality and avoid making explicit political statements, values are still conveyed through didactic choices. In conclusion, the study demonstrates that social studies education cannot be considered fully value neutral. Instead, it is shaped by the interaction between teachers' personal factors, professional judgements, and the social and political context in which teaching takes place.

Keywords: Civics, social studies, citizenship education, teacher neutrality, teacher ideology, teacher political beliefs, teaching

---

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
2. Bakgrund.....	3
2.1 Samhällskunskapsämnets uppdrag.....	3
2.2 Styrdokumentet om saklig och allsidig undervisning.....	3
2.3 Samhällskunskapslärares neutralitet och förhållande till kontroversiella frågor.....	4
2.4 Samhällskunskapslärares friutrymme och påverkan på undervisningen.....	5
3. Metod	6
3.1 Informationssökning.....	6
3.2 Urvalskriterier.....	7
3.3 Urvalsprocessen.....	8
3.4 Urval.....	9
3.5 Materialanalys.....	10
4. Resultat	11
4.1 Sambandet mellan samhällskunskapslärares ideologiska utgångspunkter och undervisning.....	11
4.2 Politiskt aktiva samhällskunskapslärare	13
4.3 Samhällskunskapslärares syn på neutralitet och kontroversiella frågor.....	15
5. Diskussion.....	19
5.1 Metoddiskussion	19
5.2 Resultatdiskussion.....	20
5.2.1 Hur samhällskunskapslärares politiska och ideologiska positioner påverkar deras undervisningspraktik	20
5.2.3 Synen på neutralitet och kontroversiella frågor i samhällskunskapsundervisningen	21
5.3 Avslutning	23
5.3.1 Vidare forskning	23
6. Referenser.....	24

1. Inledning

Förutom att skolan ska se till att alla elever utvecklar kunskaper ska de också fostras till demokratiska medborgare med ett kritiskt tänkande och demokratiska värderingar. Samtidigt ska undervisningen präglas av ett sakligt och allsidigt förhållningssätt (Skolverket, 2025, s. 6). I dagens samhälle, som i allt högre grad präglas av politisk polarisering (Ljunggren et al., 2015, s. 50), påverkar detta skolans verksamhet eftersom skolan speglar samhället i skolans omgivning (Sandahl & Björklund, 2025, s. 25). För samhällskunskapsläraren blir denna problematik särskilt aktuell. Det är inom samhällskunskapsundervisningen som elever ska ges möjlighet att möta olika politiska perspektiv och utveckla förmågan att analysera samhällsfrågor, vilket är centralt för att elever ska kunna utvecklas till demokratiska och aktiva samhällsmedborgare. Samhällskunskapsundervisningens uppgift är att utveckla elevernas kunskaper i frågor som rör samhällets ekonomiska, sociala och politiska aspekter (Sandahl & Björklund, 2025, s. 45), vilket innebär att undervisningen ofta berör värdeladdade och politiska frågor.

I ett samhälle där politiska åsikter ofta är starka och polariserade växer samtidigt kraven på den *neutrala läraren* och en rädsla för att som lärare bli ifrågasatt för att vara partisk. Detta väcker flera frågor om lärarens roll i undervisningen. Men kan en lärare vara neutral? Och är en skola med ett tydligt uppdrag att främja demokrati verkligen en värdeneutral plats?

At first, I thought political neutrality was just about keeping my political views to myself. But after teaching for over ten years, I've come to realize it's far more complex than that. Sometimes, staying silent can actually end up endorsing certain positions (Kim, 2025, s. 11).

Citatet illustrerar den balansgång som många lärare beskriver i relation till politisk neutralitet. Omgivningen förväntar sig att läraren ska inta ett neutralt förhållningssätt, delvis av rädsla för att eleverna ska påverkas till en särskild politisk ställning. Samtidigt illustrerar citatet frågan om vad neutralitet innebär i praktiken. Även om lärare är bundna till skolans styrdokument i undervisningen har de samtidigt ett friutrymme i hur undervisningen utformas. I friutrymmet kan lärares egna värderingar, ideologiska utgångspunkter och erfarenheter få betydelse för vilka didaktiska val som görs i undervisningen. Samhällskunskapsundervisningen behandlar ofta politiska och värdeladdade frågor där lärarens personliga bild av dessa frågor kan påverka hur de hanteras i klassrummet. Mot denna bakgrund blir det därför relevant att undersöka hur sådana faktorer kan påverka samhällskunskapsundervisningen och hur lärarens syn på neutralitet påverkar hur politiska frågor hanteras i klassrummet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna litteraturstudie är att bidra med kunskap om hur samhällskunskapslärares politiska engagemang, ideologiska utgångspunkter samt förhållningssätt till neutralitet kan påverka deras undervisningspraktik. Syftet är därmed att undersöka hur dessa faktorer påverkar samhällskunskapslärares syn på ämnet och hur detta i sin tur påverkar hur undervisningen utformas. För att uppfylla syftet kommer studien utgå från frågeställningarna:

- Hur kan samhällskunskapslärares politiska och ideologiska positioner påverka deras undervisningspraktik?
- Hur beskrivs samhällskunskapslärares förhållande till neutralitet i undervisning enligt tidigare forskning?

2. Bakgrund

I detta avsnitt kommer lärarens uppdrag beskrivas i form av vad som är samhällskunskapsämnet uppdrag samt vad styrdokumentet säger. Sedan kommer avsnittet redogöra för begreppen neutralitet, kontroversiella frågor och didaktik samt vad detta kan innebära för samhällskunskapsläraren.

2.1 Samhällskunskapsämnets uppdrag

Den svenska skolan har två huvuduppdrag, att elever ska utveckla kunskaper och värden. Kortfattat bygger värdeuppdraget på att skolan ska fostra framtida demokratiska medborgare och eleverna ska därför utveckla värderingar som anses gå i linje med demokrati (Skolverket, 2025, s. 5). Långström och Virta (2016) menar att värdeuppdraget är hela skolans uppdrag och ska genomsyra all undervisning i skolan. Samhällskunskapsämnet får däremot en särställning för värdeuppdraget då det är i samhällskunskapsundervisningen som elever möter systematiserad kunskap om samhällets krav på den demokratiska medborgaren (s. 23). Uppsatsens syfte är därmed relevant att undersöka i just samhällskunskap eftersom ämnets undervisning påverkar vilka värderingar elever utvecklar men även med tanke på vilka områden ämnet behandlar. Samhällskunskap behandlar områden och begrepp som makt, mångfald, ekonomi, globalisering, medborgares rättigheter och skyldigheter vilket beskrivs som delar av en politisk och social allmänbildning (Långström & Virta, 2016, s. 24–25).

Samhällskunskapsläraren förväntas att uppdatera sina kunskaper om plötsliga händelser och samhällsförändringar eftersom ämnet ska behandla denna typ av processer. Läromedel blir snabbt inaktuella inom ämnet och det ställer därför högre krav på läraren att läsa in sig på aktuell och uppdaterad kunskap. Som ovan nämnt har samhällskunskapsläraren ett stort ansvar i den demokratiska medborgarfostran och frågan om vilken syn på makt och beslutsfattande läraren överför till eleverna blir därför högst intressant. Samhällskunskapsläraren förväntas därför att agera som en modell för den engagerade medborgaren. Det behöver nödvändigtvis inte betyda att läraren är aktiv i politisk verksamhet, även fast vissa är det. Hur samhällskunskapsläraren ser på begreppet demokrati varierar men förhållningssättet tenderar att påverkas av livet utanför skolan och privata erfarenheter (Långström & Virta, 2016, s. 86–87).

2.2 Styrdokumentet om saklig och allsidig undervisning

I den rådande läroplanen, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Skolverket, 2025, s. 6), framgår det i dokumentets inledande kapitel vilka värden den svenska skolan vilar på. Bland annat ska undervisningen vara saklig och allsidig samt öppna upp för skilda uppfattningar. Alla föräldrar ska kunna känna sig trygga med att deras barn inte blir ensidigt påverkade till en specifik åskådning. Alla verksamheter inom skolverksamheten ska dessutom främja de värden som framgår i läroplanen samt skollagen och ta avstånd från sådant som inte stämmer överens med dessa styrdokument. Läroplanen slår alltså fast att utbildningen ska vara saklig vilket enligt Svenska akademins ordbok (u,å) är en synonym till objektivitet. Detta

innebär att undervisningen ska vara opartisk men samtidigt främja värden som jämlikhet, demokrati och de mänskliga rättigheterna (Skolverket, 2025, s. 6).

2.3 Samhällskunskapslärares neutralitet och förhållande till kontroversiella frågor

Tryggvason och Öhman (2021) beskriver att det urval som ligger till grund för undervisning inte går att separera från värderingar. Urvalet påverkas dels av vad samhället anser är värdefull kunskap men i ett senare skede baseras även urvalet på lärarens tycke. Hur läraren väljer att hantera urvalet i undervisningen kommer därför att påverka både vilka kunskaper och värderingar elever utvecklar (s. 397–398).

Tryggvason (2015) diskuterar hur lärare bör förhålla sig till politiska frågor i undervisningen samt reder ut begrepp som neutralitet och objektivitet. Politiska frågor definieras som frågor som präglas av en obestämthet och att de därmed inte går att besvaras eller avgöras med endast kunskap. Klassrummet bör vara en plats där elever får möjlighet att uttrycka skilda politiska uppfattningar och att reducera dessa till kunskapsfrågor beskrivs därför som problematiskt. Undervisning där politiska frågor får ta plats anses skapa stor potential för både skolans kunskapsuppdrag samt demokratiuppdrag (s. 61). Tryggvason (2015) framför olika argument för hur lärarens neutralitet ska betraktas i undervisningen. Ett argument som förs fram är att lärare bör uttrycka sina politiska åsikter i samtal med elever för ett mer autentiskt politiskt samtal. Samtidigt befinner sig lärare i en maktposition vilket kan leda till att elever inte vågar uttrycka politiska åsikter om de inte går i linje med lärarens (s. 67). Objektivitet i politiska frågor förklaras som att läraren är saklig och transparent med sin egen åsikt samt vilka andra uppfattningar det kan finnas i frågan. Detta för att eleverna ska kunna bilda sig egna uppfattningar och åsikter i politiska frågor (s. 68–69). Ett neutralt förhållningssätt beskrivs som att läraren håller sina egna åsikter utanför undervisningen. Det behöver däremot inte uppfattas som ett mer passivt förhållningssätt då läraren kan inta en roll som meningsmotståndare. Genom att argumentera mot och ifrågasätta elevers uttalanden utmanas eleverna utan att läraren behöver ta ställning själv (s. 70–71).

Ljunggren et al. (2015) menar att samhällskunskapsundervisningens främsta mål är att elever ska utveckla ett kritiskt och analyserande förhållningssätt. Skolan fungerar som en politisk arena där läraren behöver verka för att olikheter och skilda uppfattningar inte bara tillåts utan även får komma till uttryck. Intresset för att inkludera kontroversiella frågor i samhällskunskapsundervisningen kommer från kritik som menar att elever borde göras delaktiga i sitt eget lärande genom att deras erfarenheter tas till vara på (s. 16–17). Kontroversiella frågor definieras som frågor som splittrar ett samhälle med motstridiga förklaringar och lösningar som bygger på skilda värdesystem. I samhällskunskap handlar det om kontroverser där gränsen mellan politik och kunskap är otydlig alternativt sammankopplad (s. 19–20).

2.4 Samhällskunskapslärares friutrymme och påverkan på undervisningen

Långström och Virta (2016) förklarar att begreppet didaktik kan användas på olika sätt men en klassisk definition av begreppets betydelse är konsten att undervisa. Samhällskunskapsdidaktik beskrivs som mångdimensionell då det speglas av samhällskunskapsämnet. Samhällskunskapsdidaktiken måste bland annat ta hänsyn till att samhällskunskap som ämne bygger på flera åtskilda samhällsvetenskaper, exempelvis politik och ekonomi. Samtidigt förväntas undervisning i samhällskunskap behandla frågor som rör identitet, värden och medborgarskap (s. 18–20). Ekendahl et al. (2015) förklarar att hur lärare väljer att organisera sin undervisning påverkar vilka möjligheter eleverna ges för lärande och utveckling. För att undervisningen ska bli så betydelsefull som möjligt bör läraren utgå från de fyra didaktiska frågorna som är *för vem, hur, varför* och *vad*. Genom att besvara dessa frågor måste läraren reflektera över vilka didaktiska beslut som tas (s. 13–14).

Lärare förväntas att göra ett urval och bestämma vad undervisningen ska behandla. Även fast det framkommer i styrdokumentet vad undervisningen ska behandla behöver samhällskunskapslärares samtidigt hålla sig a jour med samtiden då samhället hela tiden förändras. I dagens målstyrda skola finns det inga krav på att undervisning måste ske på ett visst sätt så länge eleverna når målen. Hur lärare väljer att utforma sin undervisning utefter det som framkommer i styrdokumentet brukar benämnas som lärares friutrymme. En fördel med friutrymmet är att läraren kan lyfta plötsliga händelser samt ta vara på elevernas intressen. En nackdel kan däremot vara att friutrymmet kan riskera att urvalet av innehåll blir subjektivt och baseras på godtycklighet (Ekendahl et al., 2015, s. 84–85; 89).

3. Metod

Detta är en litteraturstudie vilket Denscombe (2018) förklarar främst fyller två syften. Litteraturstudien kan för det första fungera som en bakgrund till framtida forskning genom att synliggöra områden som behöver utforskas ytterligare. Den kan även bidra med att utforska vad den aktuella forskningen säger och vilka kunskaper det finns om det valda området vid tidpunkten studien genomförs (s. 475).

Studien bygger på 13 utvalda vetenskapliga publikationer som har analyserats. Kommande metodavsnitt redogör för hur informationssökningen har gått till, vilka urvalskriterier materialet bygger på, en tabell över urvalet samt hur urvalsprocessen har gått till. Avsnittet avslutas med en materialanalys som redogör för hur analysen av det utvalda materialet har gått till.

3.1 Informationssökning

Tabellen nedan redogör för hur informationssökningen av material gick till. Denscombe (2018) förklarar att nyckelord bör användas i litteratursökningen för att hitta relevant material att analysera i studien. Nyckelorden ska behandla det mest grundläggande som ska undersökas för att ge en så god översikt av området som möjligt (s. 478). Informationssökningen genomfördes i databaserna Primo, Eric och Swepub.

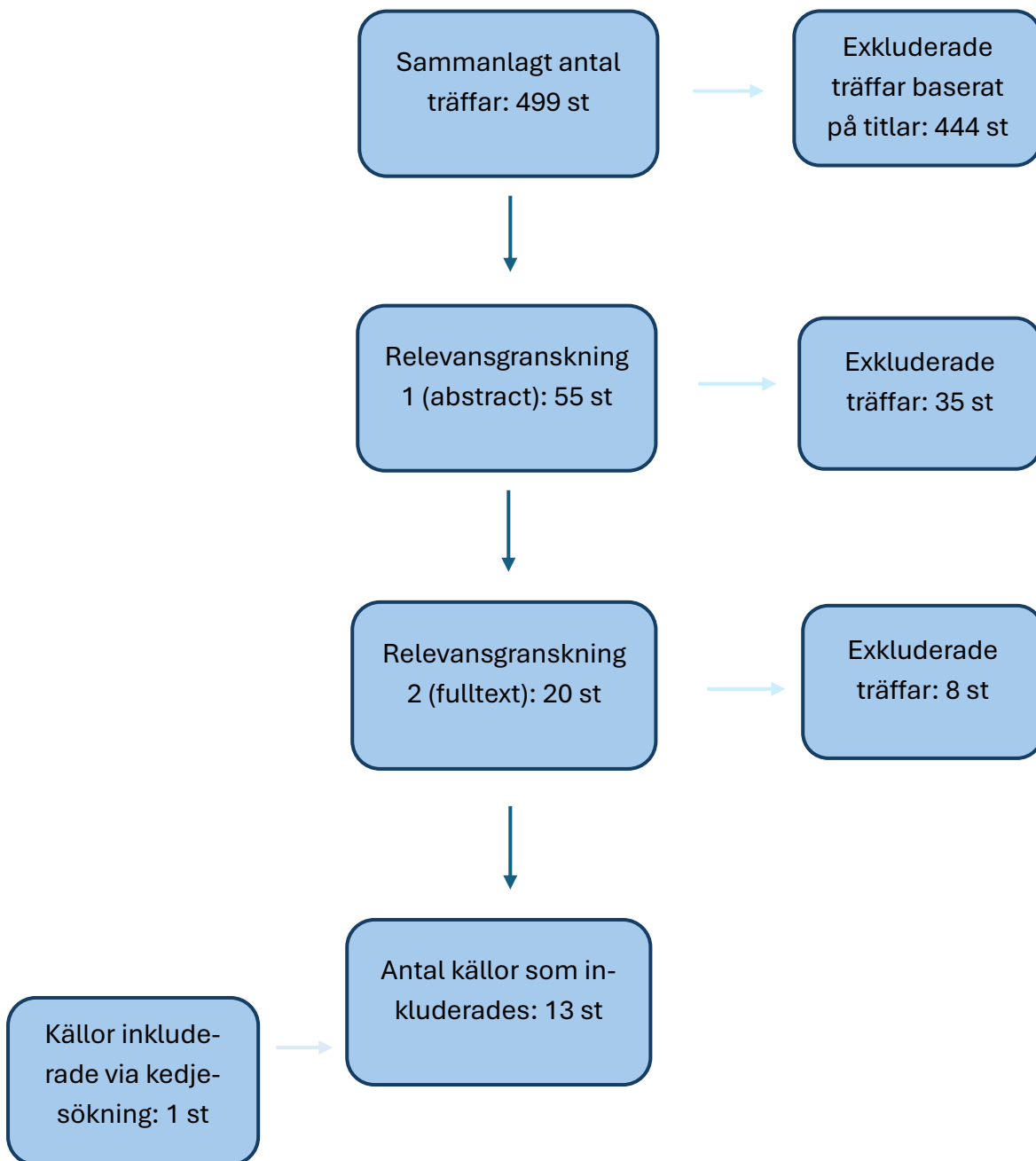
Databas	Sökord	Eventuella avgränsningar	Antal sökträffar	Antal valda artiklar
ERIC 26-01-29	noft("teacher" AND "political beliefs" AND "social studies")	Peer reviewed	3	1
26-02-03	noft(teacher AND neutrality AND education) AND noft(civic* OR "social studies")	Peer reviewed	15	1
26-02-04	noft(teacher AND ideology AND education) AND noft(civics OR "social studies" OR "citizenship education") AND PEER(yes)	Peer reviewed. Scholarly Journals	116	1
26-02-04	noft(teacher political belief) AND noft(civic*)	Peer reviewed	24	1
26-02-09	noft(teacher AND ideology AND neutral*) AND noft(civics OR "social studies")	Peer reviewed	4	1
Primo 26-02-01	Samhällskunskap undervisning	Dissertation	51	1
26-02-03	teacher ideology education civics civic engagement	Peer reviewed. From 2010	51	1

26-02-04	Any field contains teacher neutrality AND Any field contains civics OR "social studies" OR "citizenship education"	Peer reviewed	54	2
26-02-05	Diana Hess	Peer reviewed. Journal article	143	1
26-02-05	"social studies" AND teacher AND political AND democracy AND "neutral*"	Peer reviewed.	6	1
26-02-12	"social studies" AND teacher AND political AND neutral*	Peer reviewed	32	1

3.2 Urvalskriterier

Urvalet baserades på både kriterier för inklusion och exklusion för att säkerställa att materialet var relevant för studien. Ett kriterium för inklusion var att materialet skulle vara vetenskapligt. För att säkerställa att allt material är vetenskapligt har sökningarna begränsats med hjälp av filtren avhandlingar eller peer reviewed, vilket innebär att materialet är vetenskapligt granskat. Av de sökträffar som syns ovan lästes titlar och sammanfattningar av publikationerna för att avgöra vilka som var relevanta för studien. Syftet med studien är inte att genomföra undersökningen inom någon specifik årskurs, därför inkluderades studier från olika stadier inom skolväsendet. Materialet är alltså inte endast baserat på studier inom det som motsvarar exempelvis högstadiet i svensk skola. Studier inom *social studies*, *civics* och *citizenship education* inkluderades och därmed exkluderades studier inom *social science* då det inte går att likna vid det svenska samhällskunskapsämnet. För att säkerställa att forskningen är så ny som möjligt exkluderades även alla publikationer före 2007. Slutligen gjordes även valet att exkludera källor som gjort undersökningar om lärarstudenters uppfattningar då studiens syfte inte är att undersöka lärarutbildning.

3.3 Urvalsprocessen

De exkluderade träffarna bygger på de urvalskriterier som beskrivs under rubrik 3.2.

3.4 Urval

Titel	Författare	År	Publikationstyp
Controversies about Controversial Issues in Democratic Education.	Diana Hess	2004	Vetenskaplig artikel
Citizenship Education Practices of Politically Active Teachers in Porto Alegre, Brazil and Toronto, Canada	John P. Myers	2007	Vetenskapliga artikel
The political classroom: evidence and ethics in democratic education	Diana E. Hess & Paula McAvoy	2015	Bok
Teachers in the social trenches: Teaching civics in divided societies	Yuli Tamir	2015	Vetenskaplig artikel
Teacher Political Disclosure as Parrhēsia	Wayne Journell	2016	Vetenskaplig artikel
Teaching Who You Are: Connecting Teachers' Civic Education Ideology to Instructional Strategies	Ryan T. Knowles	2018	Vetenskaplig artikel
Samhällskunskap från styrdokument till undervisning: tjugo lärare ramar in vad som påverkar deras praktik.	Joakim Öberg	2019	Doktorsavhandling
The implications of ideology on teachers' beliefs regarding civic education	Ryan T. Knowles & Antonio J. Castro	2019	Vetenskaplig artikel
Teacher political disclosure in contentious times: A "responsibility to speak up" or "fair and balanced"?	Rebecca Cooper Geller	2020	Vetenskaplig artikel
How Social Studies Teachers Choose News Resources for Current Events Instruction	Clark, C. H., Schmeichel, M., & Garrett, H. J.	2021	Vetenskaplig artikel
Political Neutrality as Ideal, Right-wing Pedagogy in Practice: Hegemony and Civic Learning Opportunities in Predominantly White Schools	Dinorah S. Loza	2023	Vetenskaplig artikel
Navigating political neutrality in civic education: SouthKorean secondary teachers' perceptions and practices inimplementing democratic citizenship curriculum	Kim Jonghun	2025	Vetenskaplig artikel
Controversial for whom? Reconsidering controversial issue discussion and deliberation in education for democracy	Ryan T. Knowles & Steven P. Camicia	2026	Vetenskaplig artikel

3.5 Materialanalys

Materialet har analyserats med hjälp av tematisk analys vilket innebär att författaren söker efter teman vid analys av kvalitativa data. Teman kan urskiljas genom att dela in materialet utefter det som visar samband med forskningsfrågorna (Bryman, 2016, s. 702–703).

Materialet lästes först i sin helhet för att skapa en övergripande bild av innehållet. Därefter identifierades centrala teman efter sådant som var återkommande i materialet och som vara relevant för studiens syfte. Detta gjordes för att förenkla analysen samt för att säkerställa att studiens båda frågeställningar skulle kunna besvaras. Efter att materialet delats upp i de tre underrubriker som återfinns under resultatet jämfördes innehållet i publikationerna för att kunna visa på likheter och skillnader.

4. Resultat

Avsnittet kommer att redogöra för vad materialet visar i förhållande till studiens syfte och frågeställningar. Resultatet är indelat i tre underrubriker för att synliggöra vilka teman som återfinns i materialet. De två första underrubrikerna behandlar hur lärares ideologiska utgångspunkter och politiska engagemang påverkar undervisningen i samhällskunskap. Den sista underrubriken redogör för samhällskunskapslärares förhållningssätt till neutralitet och kontroversiella frågor.

4.1 Sambandet mellan samhällskunskapslärares ideologiska utgångspunkter och undervisning

Knowles (2018) visar i sin studie med 735 lärare hur lärarens ideologiska övertygelse påverkar hur de utformar sin undervisning i samhällskunskap samt vilken syn de har på medborgarfostran. I studien benämns lärarnas ideologiska utgångspunkt i ämnet som civic education ideology och förkortas CivID. Skalan som används i studien består av tre typer av CivID; konservativ, liberal och kritisk (s. 70). Knowles har genomfört ytterligare en studie (Knowles & Castro, 2019) som bygger på samma teoretiska utgångspunkt om CivID, alltså konservativ, liberal och kritisk ideologi. Även denna studie är en kvantitativ studie som bygger på enkäter genomförda av samhällskunskapslärare i USA (s. 226). Knowles och Castros (2019) undersökning skiljer sig däremot något åt då syftet var att undersöka hur lärarnas ideologiska ståndpunkt påverkar deras syn på den rådande samhällsordningen samt vilka egenskaper de anser som värdefulla hos en demokratisk medborgare och vilka konsekvenser det kan få för undervisningen (s. 226). Resultatet i Knowles och Castro (2019) visade bland annat att lärare kan befinna sig i olika ideologiska positioner beroende på sammanhang och att det är ovanligt att lärare endast identifierar sig med en ideologi (s. 232).

Knowles (2018) förklarar att en lärare med konservativ CivID fokuserar på att föra vidare den tidigare generationens kunskap och värden så att den nya generationen ska assimileras in i denna tradition. I USA har därmed konservativ undervisningen prioriterat att föra vidare värden som ska upprätthålla USA:s maktposition globalt sett (s.73, 75). Det liberala perspektivet på medborgarfostran betonar att social och ekonomisk ojämlikhet leder till politisk ojämlikhet. Elever från socioekonomisk utsatthet anses få sämre möjligheter till demokratisk delaktighet vilket har lett till en syn på demokratin som bristfällig. Perspektivet har sin grund i Dewey som betonar en demokratisk utbildning som präglas av elevers reflekterande och analyserande om samhällsproblem samt att lärande sker i mötet med andra. Sammanfattningsvis betonar den liberala undervisningen individens rätt att forma sin egen uppfattning om det goda livet (Knowles, 2018, s. 76). Den kritiska medborgarfostran utgår från kritisk teori och syftar till att ifrågasätta rådande maktstrukturer och orättvisor i samhället. Till skillnad från det liberala perspektivet som menar att demokratin behöver utvecklas menar det kritiska perspektivet att det kanske är systemet som är problemet. Det kritiska perspektivet ifrågasätter den traditionella samhällskunskapsundervisningen för att samhället framställs mer jämställt än vad det är, maktstrukturer reproduceras samt att konflikter och förtryck döljs av neutralitet. Undervisningen

bör i stället bidra med förståelse för ojämlikhet och makt, utveckling av kritiskt tänkande och analysera ideologier, normer samt privilegier (Knowles, 2018, s. 78–79).

Resultatet i Knowles (2018) visade att lärares ideologiska utgångspunkt har ett tydligt samband med hur de föredrar att undervisa (s. 89–91) vilket kan uppfattas som en skillnad mot Knowles och Castros (2019) resultat som visade att lärare ofta identifierar sig med olika ideologier. Därmed går det inte att se lika tydligt att en CivID korrelerar med specifika didaktiska val (s. 232). Knowles (2018) visar att lärare med ett liberalt förhållningssätt tenderade att i högre grad undervisa lärar- och lärobokscentrerad undervisning medan de med ett konservativt förhållningssätt byggde sin undervisning främst utifrån detta arbetssätt. Lärarna med en kritisk ideologisk utgångspunkt visade positiva samband för en samarbetsbaserad undervisning, exempelvis använde de sig av debatter, rollspel och aktiviteter där eleverna fick vara aktiva. Resultaten visade även att kontextuella faktorer påverkade hur lärarna bedrev sin undervisning så som socioekonomiska faktorer, mångfald samt lärarens kön och att ideologisk utgångspunkt därmed inte är den enda faktorn som påverkar undervisningen (Knowles, 2018, s. 89–91).

I Knowles och Castros (2019) undersökning visar resultatet att en liberal medborgarbildning är den vanligaste utgångspunkten för samhällskunskapsundervisning och att konservativ och kritisk har ungefär lika stort stöd av de deltagande lärarna. Samtidigt kom det fram att lärare ofta kombinerar kritisk och liberal ideologi. Utifrån frågeställningen om hur lärarens syn på samhället korrelerar med CivID visade det sig att de lärare som ser på samhället som fungerande och rättvist undervisar främst för en konservativ ideologi och i något mindre utsträckning för liberal. De lärare som är missnöjda med samhällets strukturer tenderar att undervisa med en mer kritisk utgångspunkt. Författarna drar slutsatsen att lärare med en konservativ och liberal utgångspunkt bedriver en samhällsbevarande undervisning medan lärare med en kritisk utgångspunkt undervisar för att utmana rådande samhällsstrukturer (s. 231–232).

För att synliggöra ytterligare hur lärarens ideologiska utgångspunkt påverkar undervisningen visar Sanchez Loza (2023) i sin studie gjord på två övervägande etniskt heterogena skolor i konservativa samhällen i USA hur ideologiska övertygelser tar sig uttryck i samhällskunskapsundervisningen. Studien visar att både lärare och elever förespråkar politisk neutralitet men att observationerna visar att lärarna både genom explicita och implicita didaktiska val undervisar utifrån ett högerorienterat perspektiv (s. 562). Författaren ger exempel på hur en lärare gjorde explicita val i sin undervisning under en lektion om amerikansk utrikespolitik. Läraren frågade eleverna varför amerikanerna åkte till Vietnam och svarade själv ”för att bekämpa de onda kommunisterna” (Sanchez Loza, 2023, s. 570). Sanchez Loza (2023) förklarar att lärarens föreläsningar präglades av humor och sarkasm varvat med personliga anekdoter vilket gjorde det svårt att avgöra vad som var på skämt och inte. Författaren antar att det troligtvis var ännu svårare för eleverna att förstå denna balansgång. Observationen visade att lärarens icke neutrala ställning var uppenbar och att hans uttalanden har ett samband med en högerorienterad världsbild. Föreläsningen normaliserade amerikansk imperialism och kolonialism och gav inte eleverna möjligheten att ifrågasätta eller kritisera denna politik (s. 570–571). Lärarens

förhållningssätt passar därför väl in med en konservativ CivID som Knowles (2018) och Knowles & Castro (2019) beskriver i sina studier.

Sanchez Loza (2023) redogör även för när lärares ideologi kan framgå mer implicit i undervisningen genom att lyfta ett exempel från en observation där eleverna debatterade mot varandra. Debatt framställs som en bra metod för politiskt engagemang men i detta fall gjordes inte eleverna delaktiga i samtalen utan fick mestadels agera åskådare. Läraren utmanade inte eleverna i deras tänkande och argument och elevernas högerorienterade uttryck ifrågasattes därmed inte. På så vis menar Sanchez Loza (2023) att lärarna indirekt stöttade en mer högerorienterad ideologi (s. 573).

Clark et al. (2021) synliggör ytterligare hur lärarens ideologiska utgångspunkt påverkar samhällskunskapsundervisningen genom att undersöka vilket val av nyhetskällor lärare gör för sin undervisning. Studien visar att lärare tenderar att använda sig av de nyhetskällor som står i linje med deras världsbild och ideologi. Lärarens personliga ställningstagande avgör även hur trovärdig en källa anses vara och därför fungerar personliga faktorer som ett slags filter för vad som inkluderas i undervisningen och inte (s. 5). Resultatet visar bland annat att av de lärare som uppgav sig vara mycket liberala använde sig ungefär 70 % av nyhetskällan NPR/PBS, som beskrivs som en liberal källa. En lika stor andel av de lärare som angav sig som mycket konservativa använde sig av nyhetskällan Fox News, vilket beskrivs som en källa som lutar åt det konservativa (s. 16, 18–19). Resultatet visar även att de liberala lärarna använde ett större antal nyhetskällor i sin undervisning i jämförelse med de konservativa (s. 22). Studien visar däremot att lärarens ideologiska utgångspunkt inte är den enda faktorn som påverkar urvalet av nyhetskällor. 45 % av lärarna angav att de utgick från elevcentrerade kriterier i sitt urval av nyhetskällor snarare än kriterier för själva nyheten. Dessa lärare tog bland annat hänsyn till elevernas intresse samt språkliga kriterier medan journalistisk kvalitet på nyheten inte värderades lika högt (s. 20–21), vilket till viss del stämmer överens med Knowles (2018) som menar att kontextuella faktorer också spelar en stor roll i hur undervisningen utformas (s. 90). Clark et al. (2021) menar att det kan finnas en risk med att lärare prioriterar den språkliga nivån på nyhetskällor eftersom det kan leda till att elever inte utvecklar förmågan att kritiskt granska källors trovärdighet (s. 25).

4.2 Politiskt aktiva samhällskunskapslärare

Både Myers (2007) och Öberg (2019) redogör för hur undervisning kan påverkas av lärares politiska engagemang. Myers (2007) visar i sin undersökning hur politiskt aktiva lärare undervisar i motsvarande samhällskunskap i Brasilien och Kanada. Lärarna i studien var antingen engagerade i formell politik så som partipolitik och fackrörelser, eller engagerade i sociala rörelser (s. 1). I resultatet framgår det att de lärare som var engagerade i formell politik i båda städerna tenderade att använda politiska frågor som en del av deliberation och diskussion i klassrummet. De ansågs använda sig av ett balanserat förhållningssätt genom att behandla olika samhällsproblem, perspektiv och händelser. Urvalet i undervisningen utgick ofta från deras egna erfarenheter av politik och behandlade därmed inte icke-traditionella aktörer och kontroversiella ämnen som social orättvisa i samma utsträckning. Sammanfattningsvis betonade

dessa lärare mer grundläggande politiska kunskaper där andra politiska perspektiv så som sociala rörelser inte ansågs lika värdefulla att undervisa om (Myers, 2007, s. 13). De lärare som däremot var aktiva inom sociala rörelser breddade undervisningens innehåll genom att inkludera frågor om social rättvisa och identitet utöver innehåll om traditionell politik. Undervisningen behandlade exempelvis kulturell mångfald, jämställdhet och klassfrågor. Det beskrivs som ett medvetet val när dessa lärare inkluderade mer icke-traditionella politiska frågor i sin undervisning och att de sällan skilde på sin undervisning och sitt politiska engagemang då båda uppdragen har som syfte att främja jämlikhet och ett rättvist samhälle. Slutligen framkommer det även att lärare aktiva inom sociala rörelser är mer benägna att behandla kontroversiella och normbrytande frågor inom ämnen som exempelvis sexualitet och feminism. Enligt studien beror detta på lärarnas uppfattning om hur skolsystemet bara erkänner vissa typer av fördomar medan andra aldrig synliggörs och därmed reproduceras (Myers, 2007, s. 14).

Lärarnas olika politiska engagemang visade sig också påverka vilka didaktiska val som dominerade deras undervisning. De lärare som var aktiva inom formell politik använde sig vanligtvis av en lärarcentrerad undervisning i form av exempelvis föreläsningar medan lärarna som var aktiva inom sociala rörelser använde sig av en elevcentrerad undervisning i högre uträkning (Myers, 2007, s. 14). Studien visade att sistnämnda lärare visade en särskild förmåga för att undervisa för demokrati och inte bara på grund av den mer elevcentrerade undervisningen som gav en bättre maktbalans i klassrummet utan även för deras fokus på social rättvisa. Det är däremot viktigt att påpeka att lärarna aktiva inom formell politik bedrev en undervisning som exponerade eleverna för en mångfald av perspektiv på politiska frågor i högre utsträckning (Myers, 2007, s. 20). Slutligen framkommer det att lärarnas politiska engagemang visade större skillnader i hur undervisningen utformades än skillnaden mellan lärarna i Brasilien och Kanada (Myers, 2007, s. 14).

Öberg (2019) visar liknande resultat i sin avhandling om hur lärares personliga politiska engagemang kan visa sig i undervisningen. En utav de lärare som intervjuas förklarar att han är engagerad i arbete mot främlingsfientlighet vilket går att likna vid de lärare i Myers (2007, s. 14) som är engagerade i sociala rörelser. I intervjun framgår det att lärarens engagemang har fått stort inflytande i hur undervisningen utformas och det är även orsaken till att läraren anser ämnet samhällskunskap som viktigt. I demokratiundervisningen beskrivs arbete mot främlingsfientlighet och intolerans som centrala utgångspunkter samtidigt som läraren erkänner att hans engagemang i dessa frågor ibland får ta för stor plats i undervisningen. Läraren förklarar att det finns en tydlig koppling mellan intresse och urval och att sådant som lärare anser som mindre intressant ofta tonas ner i undervisningen (Öberg, 2019, s. 110–111). Även liknande resultat går att se vid en intervju med en lärare som är engagerad i partipolitik på lokal nivå vilket går att jämföra med de formellt politiskt engagerade lärarna i Myers (2007, s. 13, 20). Lärarna förklarar vikten av att vara så objektiv som möjligt genom att visa alla olika perspektiv på politiska frågor samtidigt som eleverna vet vilket parti läraren är aktiv inom. Lärarens politiska engagemang speglas i undervisningen på så sätt att frågor om det politiska systemet utgör en stor del av undervisningsinnehållet (Öberg, 2019, s. 112–113) vilket också stämmer överens med de formellt politiskt engagerade lärarna i Myers (2007 s. 13).

4.3 Samhällskunskapslärares syn på neutralitet och kontroversiella frågor

Hess och McAvoy (2015) menar att det finns ett allmänt antagande om att läraren inte ska dela personliga åsikter med sina elever. Detta anses ha sin bakgrund i en rädsla att förlora tillit från omgivningen samt riskera att hämma elevers autonomi. Enligt denna uppfattning är en lärare neutral när eleverna får ta del av alla olika perspektiv på ett problem utan att läraren delar sin egen åsikt. Neutralitet bedöms som det främsta förhållningssättet utifrån främst två faktorer. För det första menar de som studerar demokrati att staten alltid ska sträva efter neutralitet med tanke på den mångfald av kulturella, religiösa och politiska värderingar det finns bland ett lands invånare. Eftersom skolan är en verksamhet inom den offentliga sektorn bör även skolan präglas av samma princip och ge barn och ungdomar möjligheten att utforska och skapa sina egna värderingar (Hess & McAvoy s. 190).

Den här uppfattningen blir därmed problematisk enligt Hess och McAvoy (2015) då det inte finns ett enda klassrum som är "neutralt". Lärare har skilda uppfattningar om vad som definierar en utbildad och god medborgare vilket påverkar hur undervisningen utformas. Vad som är målet med undervisningen är därför aldrig fritt från värderingar (s. 191). För det andra beskrivs neutralitet som ett pedagogiskt förhållningssätt där lärarens åsikter ska undanhållas i syftet att främja elevers autonomi. Studier visar däremot att det finns flera exempel där lärare har uttryckt sin politiska åsikt samtidigt som elevernas autonomi inte påverkas. I klassrum där läraren uttrycker en viss ståndpunkt kan i stället värderingar som respekt och rättvisa få ta plats vilket skapar ett mer politiskt klassrumsklimat i jämförelse med ett totalt neutralt förhållningssätt. Detta ställer däremot höga krav på lärarens professionella omdöme sett till hur dessa åsikter presenteras (Hess & McAvoy, 2015, s. 191). Sammanfattningsvis beskrivs neutral undervisning som något omöjligt men inte heller som ett viktigt värde ifall syftet med undervisningen är att engagera elever i politiska kontroverser.

Journell (2016, s. 1) och Geller (2020, s. 185) förklarar att det finns ett rådande konsensus i USA om att neutralitet är det enda moraliskt rimliga förhållningssättet för lärare när de behandlar sociala och politiska frågor i undervisningen. Geller (2020) menar att i skolor i USA idag finns det en bild av att lärare som avslöjar sin politiska ställning indoktrinerar elever och att det därmed finns en rädsla hos lärare att bryta mot denna norm. Detta har lett till att det råder en konsensus om att lärare bör framstå som neutrala i undervisningen (s. 185). Detta grundar sig i vad Hess och McAvoy (2015) beskriver då de menar att elever är en så kallad fångad publik, alltså att elever är tvingade att vara i skolan och blir ofrivilligt delaktiga i diskussioner om ämnen de inte valt själva. Eleverna måste få möta politik i skolan på ett rättvist sätt, anpassat för deras ålder och den kulturella kontexten samtidigt som det ska förbereda dem för ett demokratiskt liv. Detta ställer höga krav på lärarens moral i förhållande till hur det politiska klassrummet utformas vilket har lett till att många lärare undviker att implementera politiska diskussioner i sin undervisning (s. 6). Journell (2016) fortsätter med att ett neutralt klassrum inte existerar. Lärare som strävar efter ett neutralt förhållningssätt avslöjar i stället sina åsikter omedvetet genom ord och handlingar. Små beslut som att läraren avgör hur länge en diskussion får pågå kan ge indikationer om en lärares politiska ställningstagande, vilket kan ses som en mer omedveten handling. Lärare som däremot medvetet väljer att inte säga eller göra något alls när de konfronteras med frågor av kontroversiell karaktär resulterar också i ett politiskt

ställningstagande då det implicit bekräftar rådande samhällsstrukturer (s. 7). Journell (2016) problematiserar idén om lärarens neutralitet genom att förklara att när läraren inte öppet redogör för sina ståndpunkter får eleverna det svårare att placera undervisningens innehåll i rätt kontext. Elever uppfattar det som svårare att skilja mellan vad som är fakta och vad som är lärarens åsikt när läraren inte är öppen med sin position (s. 8).

Både Journell (2016) och Tamir (2015) förklarar att lärare ofta inte vill visa sina politiska uppfattningar på grund av rädslan att omgivningen ska misstro lärare för att utnyttja sin position för att påverka elever politiskt. Journell (2016) menar att dessa rädslor inte är helt obefogade då undervisningen ofta behandlar frågor som rör individers identitet och därmed även lärarens. I dagens polariserade samhälle upplever lärare att de inte kan ställning för att upprätthålla ett förtroende från samhället. Lärare undviker dessutom ofta att ta ställning för att de inte vill riskera att bryta en rådande norm som finns på skolan eller i det lokala samhället (s. 10). Tamir (2015) bekräftar att en lärare aldrig kan vara neutral och måste därmed balansera på en tunn tråd, särskilt sett till hur de ska positionera sig i frågor av mer kontroversiell karaktär. Trots detta uppmanas lärare till att hålla en neutral ställning fri från ideologisk påverkan vilket döljer de värderingar som faktiskt har en påverkan på undervisningen (s. 126). Tamir (2015) lyfter däremot frågan ur ett annat perspektiv och menar att det finns en spänning mellan samhällets förväntningar på lärare och vilket förtroende de har. Lärare har ett stort ansvar i samhället samtidigt som de inte alltid ges samma sociala och moraliska stöd från samhället. Lärarkyrkan ses därför som sårbar då de förväntas att hantera komplexa politiska frågor samtidigt utan särskilt professionellt och moraliskt stöd vilket gör att de vill skydda sig själva under en form av neutralitet (s. 128). Precis som Journell (2016, s. 10) betonar även Tamir (2015) vikten av den sociala kontexten i hur lärare uppfattar om de kan vara neutrala eller inte i sin undervisning. Lärare som arbetar i homogena områden känner sig ofta tryggare med att uttrycka de perspektiv som går i linje med det lokala samhällets normer och världsbild. I de mer heterogena områdena intar lärare ofta en mer försiktig ställning för att det finns en ökad risk att kritiserats från exempelvis föräldrar och skolledning och att de därmed inte känner tillräckligt stöd från omgivningen (s. 133).

Både Geller (2020) och Journell (2016) drar liknande slutsatser om samhällskunskapslärares förhållande till neutralitet vilket kan bero på att de båda studerat skolor i USA. Däremot är Gellers (2020) artikel publicerad senare och hon riktar därmed ett större fokus på hur ett mer polariserat politiskt klimat efter att Trump fått makten i USA påverkat lärares syn på det neutrala förhållningssättet (s. 182). En lärare berättar i sin intervju att efter att deras skolval resulterade i oavgjort tenderade eleverna att uttrycka sina åsikter mer kraftfullt i klassrummet. Med utgångspunkt i ett mer polariserat samhälle valde läraren att minska på antalet föreläsningar i sin undervisning och lät eleverna i stället läsa sig till innehållet för att eleverna inte skulle känna att innehållet var politiskt vinklat av henne. Ytterligare en lärare förklarade att han kontrollerade sin undervisning genom att använda metoder som inte skulle leda till politiska diskussioner mellan eleverna men också på grund av en rädsla att bli kritiserade av eleverna för att framhäva en viss politisk utgångspunkt (s. 190). Majoriteten av lärarna i studien förklarade att de strävade efter neutral opartiskhet i undervisningen och ett politiskt balanserat klassrumsklimat. För de intervjuade lärarna innebar detta förhållningsätt att båda sidor av frågor ska

representeras i klassrummet. Lärarna gav exempel på att de kunde spela djävulens advokat genom att ifrågasätta med den andra sidans argument och att de använde sig av flera olika källor för att representera olika perspektiv. En utav lärarna förklarade att han antecknade efter varje diskussion vilken sida han hade utgått ifrån för att nästa gång diskussion dök upp igen kunna byta till en annan utgångspunkt och därmed inte uppfattas som partisk (Geller, 2020, s. 191).

Kim (2025) redogör i sin studie för spänningen mellan det professionella kravet på neutral undervisning och uppdraget som innefattar att undervisa demokratiska medborgare i Sydkorea (s. 1). Lärarna i studien hade ett komplext synsätt på politisk neutralitet då de inte såg på neutralitet som ett undvikande utan mer som något nyanserat i deras pedagogiska identitet. Observationer visade att lärarna utvecklade strategier för att engagera eleverna i demokratiska samtal samtidigt som de höll sig inom professionella gränser själva. Även fast de är juridiskt skyldiga av staten att inta ett neutralt förhållningssätt uttryckte lärarna att detta inte är möjligt i undervisning som behandlar medborgarskap och demokrati (Kim, 2025, s. 10–11). Lärarna i studien uttryckte även att deras syn på neutralitet förändrats med erfarenhet. De beskrev att neutralitet inte längre handlar om att inte uttrycka sina åsikter eftersom tystnaden kan uppfattas som ett ställningstagande, precis som Journell (2016, s. 7) också hävdar. Lärarna beskrev sin nya syn på neutralitet genom att frågor och perspektiv ska behandlas rättvist och med balansgång i stället för att undvikas (Kim, 2025, s. 11). För att hantera den spänning som beskrivs ovan visade lärarna stor kreativitet och anpassningsförmåga genom att de utvecklade olika strategier för hur de kan hantera frågor där de inte vill uppfattas som partiska. Ett exempel är att lärare ofta använde sig av historiska exempel eller hypotetiska situationer när de hanterade kontroversiella frågor för att skapa en form av distans och därmed uppfattas som mer neutral. Ett andra exempel är att de använder sig av välstrukturerade debatter med tydliga regler för diskussioner om svåra frågor (Kim, 2025, s. 12–13).

Både Hess (2004) och Knowles och Camicia (2026) diskuterar samhällskunskapslärares förhållande till kontroversiella frågor som ofta förekommer i ämnet. Hess (2004) redogör för fyra olika sätt som lärare kan hantera kontroversiella frågor på. Det första förhållningssättet handlar om förnekelse, alltså att om läraren inte ser frågan som kontroversiell framställs frågan i stället tillsammans med en objektiv sanning i stället för att öppna upp frågan för debatt. Ett exempel som framgår är en lärare som menar att dödsstraff inte är en kontroversiell fråga då det finns ett givet moraliskt svar. Läraren var medlem i Amnesty International och menade att dödsstraff går emot de mänskliga rättigheterna vilket innebär att lärarens personliga politiska engagemang påverkade hennes syn på kontroversiella frågor. Det andra sättet lärare kan hantera kontroversiella frågor på är att läraren erkänner att det är en kontroversiell fråga men vill ändå ge företräde åt en specifik ståndpunkt. Detta förhållningssätt förtydligas med ett exempel där läraren är politiskt engagerad inom social rättvisa och erkänner att hans ideologiska ställning ofta får stort inflytande i undervisningen (s. 259–260). Det tredje sättet syftar till att läraren ser på en fråga som kontroversiell men undviker att undervisa om den och att det kan bero på rädsla för föräldrars reaktioner eller för att inte kunna hålla sig objektiv (Hess, 2024, s. 260). Detta stärks även av Tamir (2015 s. 126–128), Journell (2016, s. 10) och Geller (2020 s. 190) som förklarar att en rädsla över att kritiseras från omgivningen leder till att politiska frågor undviks.

Det sista förhållningsättet som behandlas beskrivs som att läraren hanterar frågorna med balans. Det innebär att läraren accepterar frågan som kontroversiell och strävar efter att undervisningen visar olika perspektiv rättvist utan att något perspektiv får en särställning (Hess, 2004, s. 260). Det sista förhållningsättet stämmer väl överens med Geller (2020) där lärarna beskrev att de strävade efter ett balanserat politiskt förhållningssätt (s. 191). Knowles och Camicia (2026) problematiserar vad som avgör om en fråga uppfattas som kontroversiell. De menar att klassrumsdiskussioner alltid påverkas av den sociala och politiska kontexten och att dess påverkan bör synliggöras och kritiseras för en demokratisk undervisning. Skolans styrdokument utgår ofta från att synen på vad som är kontroversiellt är universellt men artikeln redogör för att det är kontextberoende och kopplas samman med lärarens förhållande till maktrelationer och den lokala sociala och politiska miljön (s. 2).

5. Diskussion

I det här avsnittet görs först en metoddiskussion som diskuterar det material som har legat till grund för studien. Detta följs sedan av en resultatdiskussion och en avslutning med framtida forskning.

5.1 Metoddiskussion

Forskningen inom området är relativt begränsad och särskilt inom det svenska forskningsfältet. Därav består studien främst av internationella källor vilket också är anledningen till att informationssökningen inte gav relevanta sökträffar i databasen Swepub. Odenstad (2014) förklarar att det samhällskunskapsdidaktiska forskningsfältet är begränsat och därmed finns det i förhållandevis få studier på hur samhällskunskapsundervisningen utformas i svensk skola. Detta beror främst på att ämnet är tvärvetenskapligt och följer inte en specifik akademisk disciplin. Även inom den internationella forskningen kan det uppstå problem med att hitta relevant forskning för samhällskunskap i svensk skola då det inte finns en tydlig motsvarighet för skolämnet i exempelvis Storbritannien och USA (s. 41). I USA, men även andra länder, blir motsvarigheten social studies vilket inkluderar ämnen som geografi, sociologi, historia och statskunskap. Internationellt förekommer även *civics*, *citizenship education* och *civic education* och liknas vid det svenska samhällskunskapsämnet (Larsson, 2024, s. 356).

Informationssökningen gav en stor mängd träffar på publikationer som behandlade kontroversiella frågor inom samhällskunskap. Eftersom syftet med studien inte är direkt kopplat till undervisning om kontroversiella frågor exkluderades flera av dessa publikationer. Däremot inkluderades två artiklar som diskuterar ämnet då kontroversiella ämnen är en del av samhällskunskapsämnet. I hanteringen av kontroversiella frågor ställs lärarens förhållande till neutralitet på sin spets och därav gjordes valet att inkludera dessa två källor då de ansågs bidra med betydelsefull information i förhållande till studiens syfte och frågeställningar.

Under arbetet med informationssökning och analys av material framkom det att vissa forskare är särskilt framträdande inom forskningsfältet. Diana Hess förekom i en stor del av de sökträffar som uppkom vid informationssökningen och därmed bedömdes det som relevant att inkludera hennes forskning i studien. Publikationen av Hess & McAvoy (2015) tillkom via en kedjesökning. Även Ryan Knowles har bidragit med mycket forskning på området och med tanke på det relativt begränsade forskningsfältet gjordes valet att inkludera flera av hans studier då de bedömdes som relevanta. Detta kan ha medfört en risk att resultat är påverkat av ett begränsat forskningsperspektiv vilket bör beaktas vid tolkning av studiens resultat.

Ett av målen med informationssökningen var att hitta så nya publikationer som möjligt, därav utgörs större delen av materialet av publikationer publicerade efter 2010. På grund av att forskningsområdet är begränsat inkluderades två källor som är publicerade innan detta då de bedöms vara relevanta för studien.

5.2 Resultatdiskussion

Syftet med litteraturstudien har varit att undersöka vad forskning säger om hur samhällskunskapslärare politiska engagemang, ideologiska utgångspunkter samt förhållande till neutralitet, kan påverka undervisningen. I kommande resultatdiskussion kommer det mest centrala sammanfattas i förhållande till studiens två frågeställningar.

5.2.1 Hur samhällskunskapslärares politiska och ideologiska positioner påverkar deras undervisningspraktik

Resultatet visar att samhällskunskapslärares politiska engagemang och ideologiska utgångspunkt kan påverka deras undervisning på olika sätt, exempelvis kan det påverka urval av innehåll samt hur undervisningen organiseras. Hur lärarens ideologiska utgångspunkt påverkar hur undervisningen utformas framkommer i Knowles (2018) där samband mellan ideologi och arbetssätt tydliggörs. Exempelvis visar resultatet att konservativ undervisning i högre grad kopplas till lärarcentrerad undervisning medan undervisning ur ett mer konservativt perspektiv oftare kopplas till mer elevcentrerade arbetssätt (s. 89–91). Detta visar att vilken ideologi som präglar samhällskunskapsundervisningen inte bara påverkar vad undervisningen behandlar utan även hur undervisningen utformas och vilka arbetssätt läraren använder sig av. Ideologi kan därför ses som en faktor som påverkar lärarens didaktiska val och i detta fall handlar det om arbetssätt, alltså *hur* undervisningen utformas.

Hur lärares ideologi påverkar urvalet av innehåll i undervisningen exemplifieras i Clark et al. (2021) som visar att val av vilka nyheter som ska behandlas i undervisningen baseras på lärarens ideologi och syn på världen (s. 5). Likt detta menar Sanchez Loza (2023) att lärare kan göra både explicita och implicita ställningstaganden i sin undervisning genom vilka händelser och perspektiv som inkluderas i undervisningen samt på vilket sätt de presenteras (s. 562). Detta kan relateras till det friutrymme som Ekendahl et al. (2015 s. 89) menar att lärare besitter i dagens målstyrda skola. Även fast läroplanen styr vilket innehåll undervisningen ska behandla är läraren fri i sitt urval av material, vilka perspektiv och frågor som ska behandlas samt hur innehållet presenteras. Utifrån resultatet går det att se hur lärares världsbild påverkar hur friutrymmet hanteras och därmed hur undervisningen utformas.

Resultat visar även att lärares politiska engagemang kan påverka undervisning på olika sätt. Beroende på vilken typ av politik lärare är engagerade i visade resultatet i studien tendenser till hur undervisningen utformades. Exempelvis visade det sig att lärare aktiva i sociala rörelser var mer benägna att inkludera frågor om social rättvisa och ojämlikhet medan lärare aktiva inom formell politik betonade det politiska systemet och traditionell politik i undervisningen (Myers, 2007, s. 13–14; Öberg, 2019, s. 110–113). Detta visar att lärares politiska engagemang påverkar vad undervisningen betonar. Utöver det framkommer det även i resultatet att det är inte bara lärarens personliga faktorer som påverkar hur undervisningen utformas utan att yttre faktorer så som elevunderlag och socioekonomiska förutsättningar också har en stor påverkan (Knowles, 2018, s. 89–91; Knowles & Castro, 2019, s. 232; Clark et al., 2021, s.20–21). Detta tyder på att de didaktiska val som görs i friutrymmet påverkas av ett samspel mellan lärarens personliga utgångspunkt, elevernas förutsättningar och kontexten.

Sammanfattningsvis visar inte bara resultatet att lärares ideologiska utgångspunkt och politiska engagemang påverkar undervisningen utan även på vilka olika sätt det kan få konsekvenser för undervisningen. Undervisningen kan vara både explicit och implicit påverkad vilket gör att det kanske inte alltid är tydligt för eleverna hur pass påverkad undervisningen är av en specifik ideologisk utgångspunkt eller politisk position. Hur undervisningen uppfattas av eleverna påverkas därför av lärarens förhållningssätt, vilket leder oss in på den andra frågeställningen.

5.2.3 Synen på neutralitet och kontroversiella frågor i samhällskunskapsundervisningen

Studiens andra frågeställning handlade om synen på vad ett neutralt förhållningssätt kan innebära i samhällskunskap. Resultat visar att det finns en relativt enad syn på neutralitet i forskningen men att det är ett komplext begrepp och därmed presenteras det ur olika perspektiv och med olika tolkningar. Hess och Mcavoy (2015, s. 190), Journell (2016, s. 1) och Geller (2020, s. 185) menar att neutralitet ses som en form av ideal i samhällskunskapsundervisningen och att en vanlig uppfattning är att lärare bör avstå helt från att göra personliga ställningstaganden för att inte riskera att påverka elevers politiska uppfattningar. Dessa tankar går att applicera på vad den svenska skolans styrdokument säger angående att undervisningen ska vara saklig och allsidig för att elever inte ska indoktrineras till en specifik åsikt (Skolverket, 2025, s. 6).

Däremot visar resultatet att föreställningen om en neutral undervisning blir svår att upprätthålla i praktiken. Studien visar att helt neutrala klassrum är omöjligt att uppnå då lärares politiska positioner ofta kommer till uttryck även när de strävar efter att vara neutral genom exempelvis vilka frågor, perspektiv och exempel som lyfts fram i undervisningen. Detta framgår bland annat i Hess och Mcavoy (2015) som menar att även fast lärare har i uppgift att fostra goda demokratiska medborgare kan lärare ha olika uppfattningar av vad det faktiskt är vilket i sin tur påverkar hur en demokratisk undervisning utformas (s. 191). Därför kan neutralitet ses mer som ett ideal i det professionella förhållningssättet värt att sträva efter.

Precis som Tryggvason (2015, s. 67) lyfter framgår det i resultatet att läraren inte nödvändigtvis behöver undvika alla politiska ställningstaganden i undervisningen. Kim (2025) menar att vara tyst kan också uppfattas som ett ställningstagande och förklarar att lärare i takt med erfarenhet har utvecklat ett nyanserat synsätt på neutralitet och utvecklat strategier för hur politiska frågor kan behandlas med ett fokus på rättvisa och balans (s. 10–11). Även Geller (2020) för ett liknande resonemang där ett neutralt förhållningssätt kan innebära att läraren är noggrann med att belysa olika perspektiv och inta rollen som djävulens advokat för att utmana eleverna (s. 191). Detta stämmer väl överens med Tryggvasons (2015) beskrivning av vad ett neutralt förhållningssätt kan innebära i praktiken och hur lärare inte blir passiva genom att agera meningsmotståndare (s. 70–71).

Samtidigt visar resultatet att det finns en rädsla och osäkerhet sett till neutralitet i undervisningen och hur lärare ska bemöta politiska frågor. Det finns en rädsla för att kritiseras för opartiskhet av både elever, kollegor, föräldrar och skolledning vilket gör att lärare gärna undviker att lyfta kontroversiella eller politiska frågor i klassrummet (Journell, 2016, s. 10; Tamir, 2015, s. 126; Geller, 2020, s. 185). Denna oro anses bero på lärarens maktposition men även att dagens polariserade politiska klimat gör att lärare inte vill uppfattas som att de tar politiska ställning för att i sin tur riskera att förlora förtroende från omgivningen (Journell, 2016, s. 10).

Samtidigt beskrivs undvikande av politiska frågor som problematiskt då även det kan uppfattas som ett politiskt ställningstagande genom att rådande normer upprätthålls (Journell, 2016, s. 7).

Sammanfattningsvis visar resultatet att neutralitet i samhällskunskap förstås som en balansgång mellan att vara saklig och allsidig och samtidigt bedriva en undervisning som skapar utrymme för demokratisk delaktighet och politiska diskussioner. Detta ställer höga krav på lärarens professionalitet då politiska frågor behöver hanteras i samhällskunskapsundervisningen och inte undvikas.

5.3 Avslutning

Sammanfattningsvis visar studien att det finns ett spänningsfält i samhällskunskap mellan skolans demokratiska uppdrag och lärarens personliga åsikter. Studien visar att lärares ideologiska utgångspunkter och politiska engagemang påverkar undervisningens innehåll genom exempelvis val av arbetssätt och vilka perspektiv som ges utrymme i klassrummet. Neutralitet lyfts fram som ett komplext begrepp och forskningen visar att ett helt neutralt klassrum inte existerar. Ett neutralt förhållningssätt beskrivs därför som en del av lärarens professionalism där politiska frågor hanteras sakligt och balanserat. För samhällskunskapsläraren är resultatet i studien relevant då det redogör för hur undervisning aldrig kan bli värdeneutral. Med tanke på att lärares egna utgångspunkter har en så pass stor påverkan på undervisningen behöver lärare bli medvetna om sambandet och utveckla en förståelse för hur deras egna åsikter och erfarenheter speglas i klassrummet. Samhällskunskapsläraren bär på ett stort uppdrag där eleverna inte bara ska utveckla kunskapar utan även demokratiska värden. Det är därför centralt för lärare att reflektera över hur de kan hantera kontroversiella och politiska frågor i klassrummet som främjar ett demokratiskt förhållningssätt.

5.3.1 Vidare forskning

En stor del av materialet som har analyserats i denna studie är baserad på internationella kontexter, framför allt USA. Framtida forskningen skulle därför kunna undersöka hur samhällskunskapslärare i Sverige uppfattar och hanterar politiska ställningstaganden och synen på neutralitet i deras undervisning. Det hade även varit relevant att genomföra liknande studier fast utifrån ett elevperspektiv, alltså hur elever upplever politiska diskussioner i klassrummet. Slutligen nämner några utav källorna att de upplevde skillnader mellan lärares kön sett till hur de utformade sin undervisning. Eftersom det här inte var syftet att undersöka i materialet som denna studie är baserat på diskuteras inte detta vidare. Framtida forskning hade därför kunnat undersöka hur samhällskunskapslärarens personliga erfarenheter påverkar undervisningen i förhållande till könstillhörighet.

6. Referenser

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.

Clark, C. H., Schmeichel, M., & Garrett, H. J. (2021). How social studies teachers choose news resources for current events instruction. *Harvard Educational Review*, 91(1), 5–37. <https://doi.org/10.17763/1943-5045-91.1.5>

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (Fjärde upplagan). Studentlitteratur.

Ekendahl, I., Nohagen, L., & Sandahl, J. (2015). *Undervisa i samhällskunskap: en ämnesdidaktisk introduktion*. Liber

Geller, R. C. (2020). Teacher political disclosure in contentious times: A “responsibility to speak up” or “fair and balanced”? *Theory and Research in Social Education*, 48(2), 182–210. <https://doi.org/10.1080/00933104.2020.1740125>

Hess, D. E. (2004). Controversies about Controversial Issues in Democratic Education. *PS, Political Science & Politics*, 37(2), 257–261. <https://doi.org/10.1017/S1049096504004196>

Hess, D., & McAvoy, A. (2015). *The political classroom: evidence and ethics in democratic education*. Routledge.

Journell, W. (2016). Teacher Political Disclosure as Parrhēsia. *Teachers College Record* (1970), 118(5), <https://doi.org/10.1177/016146811611800508>

Kim, J. (2025). Navigating political neutrality in civic education: South Korean secondary teachers' perceptions and practices in implementing democratic citizenship curriculum. *Asia Pacific Journal of Education*, 1–24. <https://doi.org/10.1080/02188791.2025.2594587>

- Knowles, R. T. (2018). Teaching Who You Are: Connecting Teachers' Civic Education Ideology to Instructional Strategies. *Theory and Research in Social Education*, 46(1), 68–109. <https://doi.org/10.1080/00933104.2017.1356776>
- Knowles, R. T., & Castro, A. J. (2019). The implications of ideology on teachers' beliefs regarding civic education. *Teaching and Teacher Education*, 77, 226–239. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2018.10.009>
- Knowles, R. T., & Camicia, S. P. (2026). Controversial for whom? Reconsidering controversial issue discussion and deliberation in education for democracy. *Journal of Curriculum Studies*, 58(1), 146–164. <https://doi.org/10.1080/00220272.2025.2563201>
- Larsson, A. (2024). Samhällskunskap. I E. Larsson & J. Westberg (Red.), *Utbildningshistoria: en introduktion* (s. 347–357). Studentlitteratur.
- Ljunggren, C., Unemar Öst, I., & Englund, T. (2015). *Kontroversiella frågor: om kunskap och politik i samhällsundervisningen*. Gleerups Utbildning AB.
- Långström, S., & Virta, A. (2016). *Samhällskunskapsdidaktik: utbildning i demokrati och samhällsvetenskapligt tänkande*. Studentlitteratur.
- Myers, J. P. (2007). Citizenship education practices of politically active teachers in Porto Alegre, Brazil and Toronto, Canada. *Comparative Education Review*, 51(1), 1–24. <https://doi.org/10.1086/508641>
- Odenstad, C. (2014). *Ämnesdidaktik för SO-ämnena: för grundskolan*. Gleerups.
- Sánchez Loza, D. (2023). Political Neutrality as Ideal, Right-wing Pedagogy in Practice: Hegemony and Civic Learning Opportunities in Predominantly White Schools. *Peabody Journal of Education*, 98(5), 562–576. <https://doi.org/10.1080/0161956X.2023.2261327>
- Sandahl, J., & Björklund, M. (2025). *Samhällskunskapsdidaktik: för ämneslärare*. Gleerups.

Skolverket. (2025). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet: Lgr22 (3. rev. uppl.). <https://www.skolverket.se/download/18.11f7c7851925054d8c642/1727947566208/pdf13074.pdf>

Svenska Akademien. (u.å). *Svenska akademins ordbok*. <https://www.saob.se/>

Tamir, Y. (2015). Teachers in the social trenches: Teaching civics in divided societies. *Theory and Research in Education*, 13(1), 121–136. <https://doi.org/10.1177/1477878514566555>

Tryggvason, A. (2015). Politiska frågor i klassrummet. I C. Ljunggren, I. Unemar Öst, & T. Englund (Red.), *Kontroversiella frågor: om kunskap och politik i samhällsundervisningen* (s. 61–76). Gleerups Utbildning AB.

Tryggvason, A., & Öhman, J. (2021). Kunskap + värde= sant. I A. Fejes, & M. Dahlstedt (Red.), *Perspektiv på skolans problem: vad säger forskningen?* (s. 393–406). Studentlitteratur.

Öberg, J. (2019). *Samhällskunskap från styrdokument till undervisning: Tjugo lärare ramar in vad som påverkar deras praktik*. [Doktorsavhandling]. Jönköping University